

Мартинець А.М.
кандидат педагогічних наук,
Інститут філології
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

Функції образу уявного друга в дитячій літературі (на прикладі творчості, Астрід Ліндгрен та Міри Лобе)

Аналіз наукової літератури у галузі літературознавства і констатація факту, що поняття „уявний друг” у дослідженнях зустрічається вкрай рідко, більшою мірою як наслідкове і пов’язане з самотністю, що дозволяє зробити припущення: проблема самотності перманентно належить до площини іншої науки, і ця наука – психологія. Виходячи із вищесказаного, щоб з’ясувати функції образу уявного друга в дитячій літературі варто виокремити окремі точки зору на досліджувану проблему чисто психологічного характеру.

Аналіз роботи Майорі Тейлор дає підстави стверджувати, що поняття уявних друзів безпосередньо пов’язане з проблемою самотності, котра спочатку розглядалася як проблема спілкування, міжособистісної взаємодії, і лише декілька років тому стало зрозуміло, що самотність (самотність) пов’язана не з особистими відчуттями, так і характером особистості. Особливої уваги у цьому плані заслуговують дослідження вітчизняного вченого Ю. Швалба, який стверджує, що самотність має свою психологічну окрасу, тобто самотність стає іманентно індивідуалізованою, особистісною. При цьому маються на увазі не ті особи, які полюбляють побути на самоті, далеко від інших людей, а коло індивідів, які у колективному контактному соціумі почуваються самотніми [10;37-38].

Проблема самотності не залишила байдужими письменників, у тому числі й дитячих. Пишучи про самотніх дітей, митці у художніх текстах доволі часто використовують уяву створених ними героїв для порятунку від самотності. Одразу постає запитання: чому саме уяву? На думку Кайлі Холмс, уява – це та внутрішня сила, яку використовували всі великі філософи, мислителі, художники, музиканти, науковці й письменники. Вона допомагає людям, які намагаються вирішити проблеми, досягнути успіху і котрі почуваються самотніми. Не є таємницею твердження, згідно котрого основою уяви є образи. Образи уяви опираються на образи пам’яті, але вони в дечому різняться, – стверджує Ю. Полуянов, [8;44] і далі, – образи пам’яті – це незмінні, правильні образи минулого. Образи уяви змінюються і відрізняються від того, що є насправді в реальності. Найвищий ступінь уяви проявляється в творчості, його називають творчим. Творча уява – це створення нового, оригінального образу, який до цього часу не існував. Найкраще уява функціонує в дитинстві. Яскрава, жива уява дозволяє дитині пізнавати світ у всіх об’ємах і кольорах. Вона дає

дітям можливість реалізовувати свої ідеї та інтереси. Уява є основою яка використовується для вивчення дитиною світу, що її оточує. Допомогти їй в цьому може уявний друг. Дитина почувуючись самотньою, створює нового «уявного» друга, такого якому можна довіряти, розказати про всі свої секрети, друга, який вислухає, який не зрадить. Такі думки репрезентує Корі Бінн [15;2].

Вперше термін «уявний друг» («вигаданий друг») використали в психології, і його пов'язували з самотністю і проблемою спілкування. Майорі Тейлор, Кайлі Холмс та інші висунули різноманітні причини щодо проблеми: чому дитина створює уявного друга. За однією із версій уявні друзі допомагають розвинути дитячу творчість і коли необхідно вберегти дитину від самотності та ізолюваності, допомагати молодій людині відчувати впевненість.

Аналіз ряду психологічних досліджень дозволяє прийти висновку, що в минулому дитину, яка мала уявного друга, вважали „особливою”, а інколи, навіть, недорозвиненою. Ідею, про те, що вигадані друзі – це тривожний сигнал про неповноцінність дитини, висунули Зігмунд Фройд та Джін Піджет ще в 1960 роках. Вони вважали, що уявні друзі притаманні дітям з уже чітко сформованими комплексами неповноцінності .

Серед дослідників цієї проблеми у психології є прихильники абсолютно протилежної думки. До їхнього кола належать Партінгтон, який стверджує, що діти, які мають уявних друзів легше співпрацюють з дорослими, швидше знаходять з спільну мову з однолітками і демонструють позитивний вплив на оточуючих. Том Ніколсон, Андре Байд які запропонували міркування, що уявні друзі допомагають розвинути дитячу творчість у ситуації, коли необхідно вберегти дитину від самотності та ізолюваності та ін..

Детальний аналіз робіт цих науковців дає підстави декларувати думку, що саме уявні друзі можуть самотній дитині запропонувати справжню дружбу, розваги й навіть допомогу. Уявний друг допомагає полегшити хвилювання, які виникають коли дитина ділиться своїми вподобаннями, думками. Вони мають свої особливості та є частиною буденного життя дитини. Вигаданий друг допомагає дитині знайти межу між правильним і неправильним, відчувати більшу впевненість. Більшість уявних друзів мають імена, яскраво виражені риси характеру, хобі. Вони зазвичай безтурботні та дружелюбні і служать як друге „Я”. Уявний друг – це невидимий персонаж, який є реальним тільки для дитини.

Р. Голдстайн та Д. Геллант у своїх роботах вказали ще кілька причин появи уявного друга. На думку дослідників, вигадані друзі виникають, коли батьки висувають до дитини завищені вимоги, і, оскільки, діти не можуть виправдати їх очікування, і постійно живуть з почуттям провини. Саме тому, уявний друг, який є неохайним, незграбним, дає змогу дитині позбутися набутого комплексу меншовартості, дозволяє їй почуватися суперменом, що, в свою чергу, створює атмосферу душевного комфорту. Якщо дитину часто карають, можливо, навіть б'ють, позбавляють тепла, ніжності, тоді такий друг стає захисником, який завжди прийде на допомогу, втішить і заохотить до пригод [10;44].

Згідно міркувань С. Мінюрової уявні друзі замінюють справжніх друзів, підтримують впевненість дитини, щодо правильності дій і думок. Вони допомагають дітям оволодіти соціальними навичками й навчитися спілкуванню.

В розмові з своїм уявним другом дитина відкрито розповідає про пережиті події, свої переживання і страхи. Якщо життя дитини є емоційно бідним і не насиченим цікавими подіями, то разом з вигаданим другом вона може компенсувати невістачаючий драйв життя, ідучи в кіно, подорожуючи, розважаючись на свій смак з своїм вигаданим другом [16;3]. Цікавим на нашу думку є презентоване Стефані Дунневінд спостереження, що навіть коли уявні друзі живуть яскравим, веселим життям, дитина знає, що вони несправжні й розрізняє реальність і вигадку. При цьому, потрапити комусь третьому у створений ілюзорно-ідеальний світ для двох не дозволяється. У цьому світі усе тільки для двох. Це, свого роду компенсація, що межує на грані образи на реальність. Уявні друзі зазвичай є стійкими особистостями і частиною буденного життя дитини [14;4].

За результатами проведених спостережень діти зазвичай мають двох або трьох уявних друзів. Слід зауважити, що уявні друзі різні. Вони можуть глузувати з дітей та їх страждань і навіть заважати дитині вчитися, читати [12;5]. Не дивлячись на таку точку зору, уявний друг, як стверджує більшість дослідників, більшою мірою має позитивний вплив на дитину, який полягає в полегшенні процесу соціалізації. Спілкуючись зі своїм уявним другом, дитина забуває проблеми, хвилювання, страхи та незадоволення батьків.

Проаналізувавши наукові дослідження психологів можна прийти висновку, що уявний друг на психологічному рівні захищає дитину від самотності, допомагає їй переборювати життєві складнощі, хвороби та страхи, вчить розуміти свої помилки, і саме тому цей вигаданий друг потрібний маленькій дитині, яка почувається незахищеною в цьому світі. З іншого боку, уявний друг може виступати в ролі компенсатора батьківської уваги. Тут він виступає в ролі співрозмовника, з яким дитина може спілкуватися, розповісти про свої шкільні проблеми та похвастатися своїми успіхами. У цьому випадку уявний друг – це сигнал батькам і нагадування їм про необхідність приділяти більше уваги своїм дітям.

Утвердившись у психології і отримавши в цій науці чітке функціональне призначення термін „уявний друг” було перенесено в область літературної творчості, який з нашої точки зору, повною мірою реалізувався у вигляді образу уявного друга в дитячій літературі. Обґрунтована психологами проблема самотності зацікавила письменників, у тому числі й дитячих, які почали писати про самотніх дітей. Крапкою дотику реальності та творчості у даній площині стала саме уява, що породила образи уявних друзів. Одним із найяскравіших представників творчої індустрії, які спромоглися створити образ уявного друга, є шведська письменниця Астрід Анна Емілія Ліндгрєн.

Усі свої книжки вона адресує дітям, але як це не парадоксально сьогодні, за свідченням соціологів, з великим задоволенням до них звертаються й дорослі. Ліндгрєн пише, щоб „розважити себе” і „ту дитину, яка все ще продовжує жити” в ній. Мудра вигадниця переконана в тому, що дитинство наділене вищим глуздом і правотою, через те дорослі повинні рахуватися з дитячим світом, перейматися почуттями малюків [5;15-16]. Письменниця чудово знає психологію дітей, особливості їх мову, смаки, нахили, вподобання,” – стверджує Л. Ключко [2;11].

З-під пера письменниці виходить збірка казок „Малюк і Нільс Карлсон”. Астрід Ліндгрєн вводить в сюжети текстів, що ввійшли до неї розповідь про новий тип дитини – самотньої, нещасливої та хворобливої. Вона розповідає про дитину, яка позбавлена можливості погратися. У цих текстах вперше з’являються образи вигаданих друзів, серед яких: домовий, жива лялька, сестра, яку ніколи ніхто не бачив, а також Лільонкваст – чарівний чоловічок в капелюсі, який в ночі подорожує з самотніми дітьми дивовижними країнами. Письменниця не відвертає дітей від життєвих труднощів, від звичайних для дорослих тривог і негараздів. Її герої зазнають не лише радості, але й горя, матеріальних нестатків і гірких переживань. Авторка висловлює надію, що її твори „допоможуть навіяти маленьким читачам поняття людяності”.

Після війни в Швеції поширились нові погляди на психологію дитини і методи виховання. Дитяча література в нових умовах запропонувала дивитися на світ очима дитини, як у свій час вимагав від дорослих польський дитячий письменник і педагог Януш Корчак [3], наголошуючи, що дитина це Людина, до якої дорослому треба „дотягнутись”:

„Ви кажете:

— Спілкування з дітьми вас обтяжує. Маєте слушність.

Ви пояснюєте:

— Тому що мусимо опускатися до їхніх уявлень.

Опускатися, нахилитися, згинатися, стискатися.

Помиляєтесь.

Не від цього ми стомлюємося. А від того, що треба підніматися до їхніх почуттів.

Підніматися, зводитися навшипиньки, тягтися.

Щоб не образити”.

Образ уявного друга, створений творчою уявою Ліндгрєн всіма сприймається, як живий, з властивими йому звичками, захопленнями, примхами і вадами. Найпоширеніший його приклад – пустун і ласунчик Карлсон, який виявляється мудрим і добрим товаришем (“Малий і Карлсон, що живе на даху”).

Образ Карлсона (а він у творі буває зовсім різним), породжений уявою автора і в унісон їй уявою маленького хлопчика, нагадує доброго гнома з казки [1;45]. Перш за все він добрий товариш. Але разом з тим самовпевнений Карлсон живе своїм життям, поза фантазією хлопчика. Карлсон став для героя твору справжнім реальним другом, якого він навіть познайомив з своїми батьками й батько дав обіцянку нікому не розказувати про Карлсона. Появі останнього він знайшов абсолютно доросле пояснення: тому що „нам ніхто не повірить”. Письменниця користується власним художнім методом: вся новизна й сюжетні знахідки оповідання виникають з дитячої гри, з фантазії і вигадки дитини.

Малюк, опираючись на знайомі йому образи й асоціації, збагачує образ свого уявного друга Карлсона характерними тільки для нього деталями: моторчиком з пропелером, за допомогою якого герой переноситься в знайоме йому середовище.

Ліндгрєн наділяє його ще однією унікальною деталлю, притаманною тільки одного образу: чарівною кнопкою, яка приводить у рух пропелер і

моторчик.

Спробуємо простежити та ідентифікувати функції, покладені письменницею на даний образ.

В сім'ї, де живе Малий, кожний зайнятий своєю справою: батько йде на службу, діти – до школи, мама займається господарством. Малюк завжди залишається сам. До маленького хлопчика у великому світі нікому немає діла. Це відбувається до того часу, допоки *“раптом він почув легке гудіння. Воно дедалі дужчало, і несподівано повз вікно повільно пролетів товстий чоловічок”* [6;7]. Так у його житті появився перший і найкращий у світі друг – Карлсон. Вигаданий уявою дитини образ, мав заповнити порожнечу, що з'явилася у житті маленької людини, позбавленої уваги з боку інших, членів сім'ї.

Малий проводить з Карлсоном увесь час, адже, з ним ніколи не буває сумно. Чому так відбувається? По-перше, Карлсон знає все на світі. Він *„найкращий в світі”* спеціаліст у всіх можливих сферах життя [4;3]. По-друге, Карлсон ніколи не хвилюється, відповідно, зробивши якусь шкоду, Малюк заспокоює дорослих словами Карлсона: *„Спокійно, тільки спокійно”* – і при цьому завжди наголошує на авторитеті Карлсона. Герой перебирає у свого уявного друга риси характеру, поведінку і навіть мову. Малий стає віддзеркаленням свого уявного друга у реальному світі. Саме тому, на нашу думку, Карлсон і Малий такі схожі, адже це два прояви однієї сутності – дитини, яка з одного боку (реальний світ) покинута, самотня, до неї нікому немає діла; а з другого (уявний світ) щира, дружня, готова контактувати з іншими і підтримувана у всьому найкращим другом. Звичайно, дорослі та інші члени сім'ї не можуть побачити Карлсона, бо він із світу, в який їм потрапити не дано (адже вони – дорослі), проте вони спілкуються з Малим.

У творі Ліндгрена чарівне зливається з реальністю. В сувору дійсність вривається поетична вигадка, і життя звичайного хлопчика освітлюється казковим світлом. Письменниця підкреслює: все, що відбувається в творі, – зовсім звичайне. „Не зовсім” звичайний лише Карлсон, який живе на даху, любить варення і солодощі, має маленький моторчик і вміє розважити Малюка, котрому (як і багатьом сучасним дітям) так не вистачає уваги батьків. Діти страшенно не люблять довго лишатися вдома на самоті, тому і вигадують собі усяких друзів, якщо поруч нема ні песика, ні кицьки, так вважає К. Ліндстен [4;4].

Карлсон – незамінний партнер дитячих ігор, хоча він позбавлений здібності до співпереживання і турботи. Він думає тільки про себе, з ним весело, однак інколи з ним важко. Взаємостосунки Карлсона з Малюком дають можливість скласти психологічний портрет Карлсона беручи до уваги психологічні дослідження К. Ліндстена ми дозволимо собі зупинитися на окремих з них. *“Я красивий, розумний і в міру товстенький чоловік в самому розквіті сил”*. Термін *„розквіт сил”* дає підстави стверджувати, що Карлсон – це істота непевного віку, з одного боку він – дорослий, з іншого – дитина. Разом з тим Карлсон наповнений великою кількістю внутрішньої енергії, бадьорості, які виливаються в життєву активність, діяльність.

Щодо характеру, то в цьому героєві переплітається і казкове, і реальне. О. Ситченко наголошує, Карлсон вміє радіти, гратися, вигадувати і швидше за всіх

забувати образи. Карлсон вміє бути не тільки по-дитячому грайливим і пустотливим, але в потрібну хвилину він може проявити мужність і доброту, вчасно надати допомогу [9;31]. Він веде себе як дорослий. Автор наділила цей образ усіма рисами характеру притаманними дорослій людині. Разом з тим – він дитина, і максимально схожий на Малого. Карлсон не працює і не має ніяких професійних навичок. Домашнє господарство він не веде, не прибирає в своїй хатинці, хоча Малюка він примушував прибирати в ній. Він також дуже любить гратися, хоча при цьому часто ламає іграшки. З одного боку Карлсон – хвалько, шибеник і мрійник, але в той же час він найкращий у світі друг. Ще одна риса, якою можна охарактеризувати Карлсона, це те що він не визнавав правил, які встановлювали дорослі. Він робив усе, що хотів і вчив цьому Малого. Але як ми бачимо це з тексту, такі навички негативно не вплинули на хлопчика, а навпаки, допомогли йому зрозуміти, що саме він не повинен робити.

Аналіз твору, і співставлення його з окремими теоретичними положеннями, дозволив нам прийти наступних висновків щодо функцій образу уявного друга у творі Астрід Ліндгрєн „Малюк та Карлсон, що живе на даху”. Уявний друг Карлсон спілкується з хлопчиком; грається з ним; розважає Малого; любить героя; вчить, на власному прикладі, розрізняти " добре” і „ погане”.

Усі вище перераховані функції спрямовані на одне: допомогти Малому боротися з самотністю, яка його бентежила. І що видається нам дуже важливим: Карлсон, виконавши свої функції, зникає в той день, коли у Малого з'являється новий абсолютно реальний друг – його власна жива собачка. Інакше кажучи, як тільки реальність змінюється і реальні пусті ніші заповнюються, вигадана реальність і всі, хто її наповнював (образ уявного друга) стають непотрібними. Вичерпавшись, вони зникають. Саме про таку рису уявного друга наголошують психологи, що досліджували це явище.

У повісті “Бабуся на яблуні” австрійська письменниця Міра Лобе зобразила бажання, маленького хлопчика Анді мати бабусю, яка була у всіх його друзів. Відсутність бабусі герой сприймав як найбільшу несправедливість на світі. Абсолютно зрозуміла стурбованість героя через те, що його друг Герхард постійно ходить з бабусяю кататись на каруселях, а іншому приятелеві – бабуся каже: “Хелло, Боббі!”, ще хтось отримує від своїх бабусь подарунки.

На відміну від проаналізованого вище твору Астрід Ліндгрєн у творі Міри Лобе уявним другом стає не просто істота, нафантазована, яка є результатом уяви героя, але вдавана бабуся, образ якої виник в уяві персонажа на основі фотографії і реальності, яку переживали найближчі друзі Анді.

Уявний друг – бабуся з'являється після того, коли мама показала Анді фотографію його справжньої бабусі. „На голові в неї був капелюшок з пером, з-під якого виглядали сиві кучерики, а на руці висіла величезна сумка, вишита барвистими квітами. Сукня на ній була довга і старомодна, а з-під подолу ледве проглядала мережана оборка” [7;8]. Як тільки Анді побачив фотографію, в його уяві одразу ж утворився образ, який дуже був схожий на його померлу бабусю, але його новий уявний друг належав лишень створеній його уявою реальності. Саме такою була уже її поява. З'явилася бабуся раптово на яблуні. Образ бабусі був створений підсвідомо і, коли бажання мати бабусю перемогло, він

матеріалізувався, щоб існувати в уявному світі хлопчика. Хлопчик спілкується, грається з бабусею ніби це все відбувається в реальності і не хоче признаватися сам собі, що це все вигадка, більше того, він з усією силою занурюється у новий світ і цей світ заповнює його цілком і повністю.

Його уявний друг бабуся з парасолькою і сумочкою завжди чекає його на яблуні, а зустрівшись, вони чудово проводять час разом. Анді абсолютно реально проживав усе те, на що була здатна його дитяча фантазія: катався з бабусею в парку на качелях, полював на диких коней, відправлявся на кораблі в Африку, катався містом на трамваї. Бабуся виявилась веселою, винахідливою, безстрашною бешкетницею, яка все дозволяє і все може. Саме про таку бабуся малий Анді мріяв завжди, коли друзі розповідали про своїх реальних бабусь

Образ Анді викликає одночасно захоплення і співчуття: маленьке, покинуте всіма хлоп'я, до котрого нікому в світі немає ніякого діла з одного боку і багатий на уяву, добрий, веселий, комунікабельний хлопчик, який навчає „бешкетливу бабуся” як треба себе вести у людних місцях з другого. Та, як і у творі Ліндгрена, уявний друг, який наповнив внутрішній світ дитини радістю врешті решт вичерпався і зник. У сусідній будинок приїжджає стара жінка. *“Вона була невеличка, кругленька, з сивим волоссям, зачесаним на рівний проділ, і лагідними карими очима”* [7;43]. Звичайно сусідка не була „уявною бабусею”, вона жила у реальному світі, і разом з тим дуже нагадувала хлопчикові «уявного друга» – бабуся з яблуні. Анді починає гратися вже з сусідкою в “бабусю”. З одного боку це справжня гра, що відбувається між маленьким хлопчиком Анді і старою самотньою жінкою, а з другого – нова “бабуся”, це просто стара самотня жінка, що живе поруч. З одного боку Анді було так добре, затишно і весело з його уявним другом, але з іншого боку сусідка – це уже реальність, і доброта її справжня, і розмова теж справжня. Анді вона дуже сподобалась. Він все частіше проводить час з „своєю новою бабусею”, забуваючи про вигадану.

При цьому герой переживає почуття неймовірного щастя, адже у нього спочатку не було нікого, а потім появилися аж дві бабусі одразу. Та, як виявилось з тексту, Анді більше прив'язався до сусідки, яку називає своєю бабусею. З нею йому було ще цікавіше ніж з вигаданою. З нею він варив картоплю, садив квіти, розмовляв про всякі цікавинки. Одного разу він признався їй, що в нього є ще й вигадана бабуся і тоді пані Флінк (так звали сусідку) зізналася, що вона також любить вигадувати. *“Знаєш, Анді, я чудово тебе розумію, коли ти вигадуєш собі бабуся. Адже я сама роблю приблизно так само, але тільки зі своїми внучками. Ось приміром, іду гуляти і уявляю, що вони йдуть разом – одна ліворуч, друга – праворуч, і я уявляю собі, про що вони говорять, про що запитують”* [7;59].

У творі Міри Лобе образ уявного друга складніший за аналогічний образ створений фантазією Ліндгрена. Образ бабусі наділений серйознішим психологізмом, він максимально зв'язаний з реальністю, адже його появу побудив відтиск реальності – світлина. Хлопчик лишень наповнює реальність, яку він ніколи не бачив – бабуся, – рисами, яких бракувало рідним його найближчого оточення.

Далі, бабуся, як найближча для нього істота „ніби відчуває” усі забаганки

хлопчика, які ніколи ніхто ні за яких умов не дозволив би йому зробити: „зірвати стоп-кран”, „з'їсти зелене яблуко” і т. д. і, що нам видається, найважливіше, не намагається штовхнути Анді на реалізацію „поганих речей”, а робить їх сама. Натомість Анді, ніби, розчиняється у створеному ним образі і, нехай в уяві, переживає щасливі миті почуттів, коли робить те, що хоче, а не те, що треба, більше того, він навіть може повчати дорослу бабусю, як треба поводитись, і що треба робити.

Але навіть на цьому Міра Лобе не зупиняється. Вона розуміє, що рано чи пізно уявний світ і уявний друг, що його наповнює зникне, а дитина знову опиниться у вакуумі самотності, одна, без спілкування, без друзів. А це загрожує не тільки стресовою ситуацією, але народженням цілого ряду комплексів, які будуть супроводжувати її можливо ціле життя. Саме тому вона міняє уявного друга з нереального світу на реального друга світу реального. Так, у творі з'являється образ пані Флінк. Це просто стара одинока жінка, але у світі Анді вона стає другою бабусею, адже для годиться „у справжньої дитини повинно бути дві бабусі.”

У Анді і його нового друга багато спільного, їх поєднує розуміння самотності як дуже страшної реальності, яку вони неодноразово переживали. Автор своїми героями стверджує, що і дорослі і діти абсолютно однаково щасливі і абсолютно однаково засмучені, самотні і нещасні. І їм необхідно вчитися розуміти один одного.

Виходячи з проведеного нами аналізу можна прийти висновку, що образ уявного друга важливий не тільки для дитини, але й для дорослого, і дорослі у своєму житті також часто їх створюють, лишень не завжди це визнають.

У творі австрійської письменниці на образ уявного друга покладена функція, про яку найчастіше у своїх дослідженнях пишуть психологи: позбавити людину відчуття самотності.

Вигадані друзі-невидимки, на думку більшості психологів та митців відіграють у житті дітей важливу роль. Діти називають їх конкретним іменем, розповідають про них як про реально існуючих. Дитина може годувати свого м'якого іграшкового ведмедика, укладати спати свою улюблену ляльку, або карати за порушення правил одну й нагороджувати за гарну поведінку іншу вигадану істоту, розмовляти з домашньою кішкою собачкою, сперечатися або сваритися зі своїм уявним другом, інакше кажучи, уявний друг, як і реальна іграшка чи тварина, з якою спілкується дитина, допомагає моделювати життєву ситуацію і тим самим готує дитину до прожиття тої ж таки, ігрової ситуації, що програється, у реальному житті.

Література

1. Зарубежная литература для детей и юношества // Учебник для институтов культуры. В 2 частях. Часть 1 / Н.П. Банникова и другие. – М.: Просвещение, 1989.
2. Ключко Л. Подорож у країну казкових героїв Астрід Ліндгрєн: Урок додаткового читання // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2005. – №5. – С. 10-12.

3. Корчак Я. Коли я знову стану маленьким. – К., 1978.
4. Линдстен К. Астрид Линдгрэн и шведское общество // Неприкосновенный запас, 2002. – №1. – С. 1- 6.
5. Ліндгрэн Астрід (1907 – 2002) Біографія // Сільська школа України. – 2003. – № 35. – С.15-16.
6. Ліндгрэн А. Малий і Карлсон, що живе на даху: Повість / Пер. зі швед. та післямова О.Д. Сенюк. – К. : Школа, 2005.
7. Лобе М., Ферра-Мікура В. Бабуся на яблуні: зб. повістей / Пер. з нім. В. Василюка. – К. : Веселка, 1984.
8. Полуянов Ю. Воображение и способности. – М.: Знание. – 1982.
9. Ситченко А., Пронкевич О. Ліки від дорослості // Відродження. – 1995. –№ 7. – С. 29-32.
- 10.Швалб Ю. Одиночество: соціально-психологические проблемы. – К.: Украина. – 1991.
- 11.Holmes K. Children's Imaginary Friends. New York, 2006.
- 12.icholson T. Recollections of Childhood Friendships // The Evening Post, 1997.
- 13.Taylor M. Imaginary Companions and the Children Who Create Them. New York: Oxford University Press. – 1999.
- 14.www.familyresource.com. Dunnewind S. Imaginary Pals Can Mean Real Development.
- 15.www.imaginaryfriends.net. Binn C. Imaginary Friends – Important Part of Childhood.
- 16.www.rebyonok.ru. Минюрова С. Развитие воображения у детей.

Аннотация

Проблема конфликтов и недоразумений в общении детей и взрослых не нова. Ученые предлагают разные пути ее решения. Не обошли своим вниманием этой проблемы и писатели, создающие художественные тексты для детей. Они предложили обществу образ воображаемого друга, как один из принципов социализации ребенка в обществе.

Summary

The problem of conflicts and misunderstanding of children and adults is not new. Scholars propose different ways of its solution. This problem is also in the field of vision writers which create art works for children. They introduced the character of imaginative friend as one of the principles of a child's socialization in society.

Ключевые слова: детская литература, одиночество, воображение, художественный образ, образ воображаемого друга.

Key words: literature for children, retreat, imagination, the literature character, the character of imaginative friend.